

УДК 658.339.1

Н. Є. Кухар

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра економіки підприємства та менеджменту

РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЛЬВІВЩИНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

© Кухар Н.Є., 2002

Розглянуто розвиток рекреаційної сфери Львівщини, перспективи для розвитку цього виду діяльності у регіоні. Рекреаційна сфера на Львівщині є перспективним видом діяльності. Цьому сприяють природні умови, наявність джерел рекреаційних ресурсів, умов для розвитку спортивного і пізнавального туризму. Але незважаючи на це, рекреаційна сфера Львівщини перебувала у стані занепаду. Причиною цього стали важке економічне становище в Україні, недоліки в управлінні рекреаційною сферою. Вдала державна політика, як свідчить досвід Трускавця, здатна сприяти розвитку рекреаційної сфери і підвищити її ефективність.

The present article considers development of re-creative sphere of Lviv region, perspectives for development of this type of activity in the region. Re-creative sphere is a perspective type of activity in Lviv region. Nature conditions, presence of medicinal resources, conditions for development of sport and cognitive tourism contribute for such development. In spite of this reason, re-creative sphere of Lviv region is on the decline. A reason of such condition is a difficult economic situation in Ukraine, disadvantages of re-creative sphere management. Successful state policy, as an experience of Truskavets shows, is able to promote development of re-creative sphere and to increase its efficiency.

В умовах реформування економіки України важливим є пошук і розвиток тих напрямів діяльності, які мають відповідні перспективи. Одним з таких напрямів, зокрема на Львівщині, є рекреаційна сфера.

Про ефективність туризму, в тому числі і рекреаційного, свідчать дані про цей вид діяльності у світі. На сьогодні туризм, в тому числі і рекреаційний, є одним з провідних видів діяльності. На нього припадає біля 10 % виробленого у світі валового продукту та близько 30% світових послуг [1, с. 20].

Львівщина є одним з найсприятливіших регіонів для розвитку рекреаційної сфери. Цьому сприяють природно-кліматичні умови, наявність джерел лікувальних ресурсів: мінеральних вод, лікувальних грязей, озокеритів тощо. Серед областей України за кількістю санаторно-курортних закладів Львівщина посідає восьме місце, за кількістю санаторіїв і пансіонатів з лікуванням—друге (після Криму), а за кількістю оздоровлених осіб третє [2, с. 4].

Важливим фактором, що сприяє розвитку рекреаційної сфери на Львівщині, є значна кількість пам'яток архітектури, за цим показником Львівська область займає в Україні перше місце. Це створює додаткову привабливість регіону для туристів, дозволяє поєднувати оздоровчий туризм із пізнавальним. Ще одним привабливим фактором є наявність умов для розвитку гірськолижного спорту. Отже, Львівщина має добрі умови для розвитку рекреаційної сфери.

Природно-кліматичні умови та інші умови для розвитку туризму не є достатніми для розвитку рекреаційної сфери. На діяльність рекреаційних підприємств мають вплив фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

Насамперед рекреаційна сфера знаходиться під значним впливом профспілок. Це пов'язано з тим, що більшість рекреаційних підприємств України знаходяться у власності профспілкових організацій. З початком економічних реформ відбулася реорганізація управління оздоровчими організаціями шляхом об'єднання підпорядкованих профспілкам рекреаційних підприємств у акціонерне товариство. Це дозволило певною мірою перейти на ринкові засади функціонування. Рекреаційні організації отримали більше самостійності у прийнятті рішень щодо свого господарювання. Зміна організаційно-правової форми господарювання не забезпечила перехід до управління рекреаційною сферою на основі найновіших досягнень менеджменту. Як і в інших галузях української економіки, на багатьох підприємствах рекреаційної сфери не відбулося суттєвих змін в управлінні. На даний час рекреаційні підприємства переходять на управління згідно з вимогами сучасного менеджменту. Збільшується кількість нових рекреаційних організацій, незалежних від профспілок. Проте вплив профспілок і надалі є досить сильним. Рекреаційна сфера розглядається як елемент соціального забезпечення, що не дозволяє повністю перейти на комерційні засади функціонування. Крім того, на даний час профспілки залишаються основними розповсюджувачами путівок, що дозволяє використовувати мережу профспілкових організацій для реклами і популяризації рекреаційних підприємств серед широкого кола споживачів.

Значно впливає на діяльність підприємств, в тому числі і рекреаційних, економічне становище в державі. Економічна криза в Україні негативно вплинула на діяльність підприємств рекреаційної сфери. Інфляційні процеси зумовили збільшення витрат виробництва і ріст цін на санаторно-курортні послуги. Разом з цим зменшення купівельної спроможності населення зумовило значне падіння попиту на рекреаційні послуги. Крім того було втрачено економічні зв'язки з республіками колишнього СРСР, що привело до зменшення кількості відпочиваючих із цих країн. Від цього найбільше постраждали санаторії Трускавця та Моршина, що мали статус курортів всесоюзного значення і є найбільшими курортами Львівщини. Все це стало причиною падіння обсягів надання послуг (рис. 1) [2, с. 8].

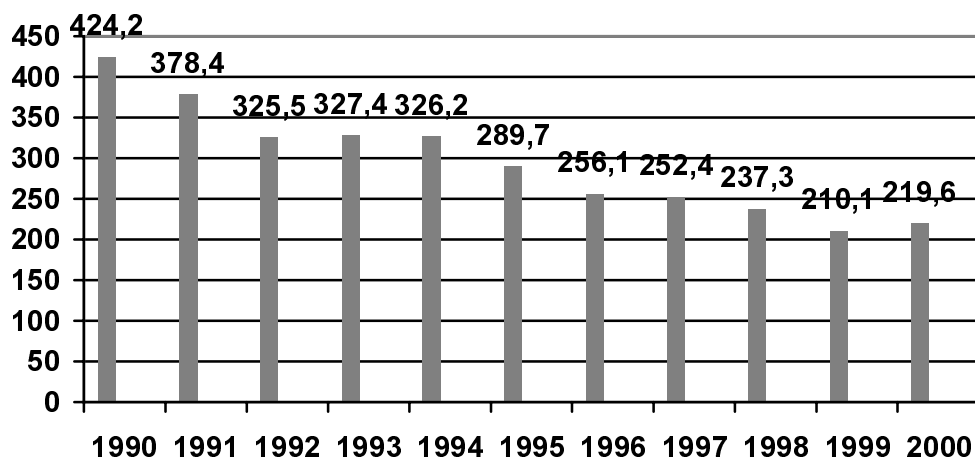


Рис. 1 Кількість осіб, оздоровлених в санаторно-курортних закладах Львівщини (тис. осіб)

Отже, падіння обсягу наданих послуг за десять років становило більше 50 %. Ріст обсягу санаторно-курортних послуг, що почався з 2000 року, дає підстави очікувати, що рекреаційна сфера займе одне з провідних місць в економіці Львівщини.

Одним із важливих напрямів сприяння розвитку рекреаційної сфери є проведення ефективної маркетингової політики з метою залучення туристів у регіон. Важливим напрямком є залучення іноземних туристів. Для цього необхідно забезпечити потенційних туристів інформацією про можливості регіону за допомогою реклами, участі в міжнародних виставках тощо. Проблемаю на шляху до залучення туристів в Україну донедавна був низький рівень обслуговування, внаслідок чого іноземці не бажали відпочивати в Україні, а українські громадяни з високим рівнем доходу надавали перевагу іноземним курортам. Зараз проводиться робота з усунення даного недоліку, зокрема відбувається реконструкція наявної матеріально-технічної бази, переобладнання номерного фонду.

На даний час збільшується кількість іноземних туристів, що оздоровлюються на Львівщині. Так, у 1999 році на Львівщині відпочивало 16977 іноземних громадян, а у 2000 році – 24035 осіб. Основну їх частину становили жителі країн СНД і Балтії: 15278 осіб у 1999 році та 23909 осіб у 2000 році [2, с. 21].

Маркетинг відіграє важливу роль у діяльності підприємств рекреаційної сфери, оскільки при наданні послуг процеси виробництва і споживання збігаються. При цьому важливий комплексний підхід до формування маркетингової політики: від формування послуг до реалізації путівок. При формуванні послуги та визначенні ціни на неї необхідно враховувати смаки і побажання споживачів. Важливим елементом маркетингу є реклама, основним завданням якої є інформування споживача про курорт. Враховуючи те, що потенційними клієнтами є широке коло споживачів, ефективною є реклама в засобах масової інформації (зокрема у спеціалізованих туристичних виданнях), випуск рекламних брошур і буклетів).

Для належного функціонування рекреаційної сфери важливе значення має кадрове забезпечення. Львівщина є одним із кращих регіонів щодо забезпеченості спеціалістами з санаторно-курортного лікування, але проблематичним залишається забезпечення управлінськими кадрами. Саме це не дозволило з початком ринкових реформ перейти на управління на засадах менеджменту. Виникає потреба у підготовці економістів, менеджерів, маркетологів для рекреаційної сфери. Крім цього, як правило, вимагається, щоб керівники санаторно-курортних закладів мали вищу медичну освіту. Отже, перспективною є підготовка управлінських кадрів з осіб, що мають медичну освіту та досвід роботи у санаторно-курортних установах.

Значно впливають на діяльність підприємств рекреаційної сфери політико-правові фактори. Як перспективний напрям діяльності рекреаційна сфера потребує уваги з боку держави. Виникає проблема, пов'язана з необхідністю державної підтримки рекреаційної сфери і в той же час зменшення державного впливу на діяльність підприємств. Основна роль держави полягає у створенні сприятливого інвестиційного клімату шляхом прийняття відповідного законодавства, забезпечення політичної стабільності, стабільності законодавчих норм, що регулюють діяльність підприємств, формування податкової політики.

Прикладом вдалої політики у рекреаційній сфері є створення спеціальної економічної зони “Курортполіс Трускавець”. Створення сприятливого інвестиційного клімату та реорганізація діючого тут підрозділу “Укрпрофоздоровниці” на закрите акціонерне товариство “Трускавецькурорт” дозволило збільшити інвестиції в курорт, наростити прибутки і обсяги послуг. На курорті діє ряд спільних підприємств, що надають рекреаційні послуги на європейському рівні. На даний час Трускавець є лідером серед курортів Львівщини (рис. 2) [2, с. 16].

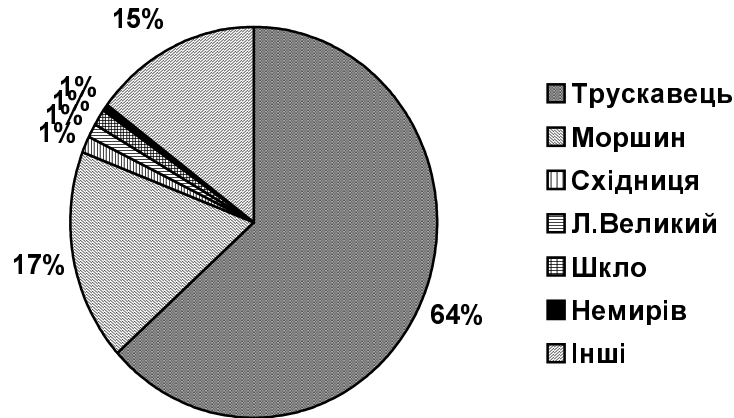


Рис. 2. Частка окремих курортів в кількості оздоровлених на Львівщині

У зв'язку з цим виникає диспропорція у розвитку рекреаційної сфери Львівщини. В той час, як рекреаційні можливості Трускавця використовуються повністю, інші курорти області мають значні невикористані ресурси.

Важливим є державне регулювання в сфері екологічної політики. Природні умови є основою природно-ресурсного потенціалу рекреаційної сфери і відіграють важливу роль у її розвитку. Тому збереження природних умов, забезпечення чистоти навколишнього середовища є одним із пріоритетів розвитку курортних територій. Це вимагає особливої уваги до діяльності суб'єктів господарювання на курортах. Підприємства, що діють на курортах, мають забезпечити збереження належних екологічних умов на території, не проводити діяльності, що може привести до забруднення довкілля. Необхідно звести до мінімуму кількість промислових підприємств, що функціонують в курортних зонах.

Отже, природно-кліматичні умови Львівщини, наявність умов для розвитку пізнавального і спортивного туризму сприяють розвитку рекреаційної сфери. Але з переходом до ринкової економіки ситуація у рекреаційній сфері погіршилась: економічна ситуація у державі, прорахунки в управлінні підприємствами рекреаційної сфери привели до зменшення обсягів надання послуг. Усвідомлення існуючих проблем, пошук шляхів їх подолання дозволить покращити становище у рекреаційній сфері та підтримати позитивні тенденції, що намітились з 2000 року.

1. Прейгер Д., Малярчук І. Розвиток іноземного туризму в Україні в контексті міжнародних транспортних коридорів // *Економіка України*, 2001. – № 6. 2. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм у Львівській області. – Львів, 2001.